

Handelinghe ¹⁾ des particularen synodi, gehouden binnen Rotterdam den 2^{en} Junij anno 1586.

Den 3^{en} Junij namiddach ²⁾).

[Art. 1] ³⁾).

Directores en leden ⁴⁾. Nadat met aenroepinge des naems Godts dese handelinghe begonnen was, syn vercoren LIBERTUS FRAXINUS, dienaer des woorts Godts in sGravenhaghe ⁵⁾, tot praesidem deser vergaderinghe ende CASPAR SWERINCKHUSIUS, dienaer des woorts Godts tot Rotterdam ⁶⁾, tot scribam ende HENRICUS CORPUTIUS tot assessorem.

[Art. 2].

Ende syn vooreerst gecompareert in dese vergaderinghe des particularen synodi van Suydthollandt die gedeputeerde tot denselven:

Wt den classe van Dordrecht:

D HENRICUS CORPUTIUS,	} dienaer {	tot Dordrecht ⁷⁾ .
JOANNES LIVINUS ⁸⁾ ,		tot Stryn.
JOANNES BISCHOPIUS,		tot Ryderkercke.

JOAN VAN ESSEN, ouderlingh der ghemeynte tot Dordrecht.

Wt den classe van Delft:

D. REYNERUS DONTECLOCK,	} dienaer {	tot Delft.
PETRUS LOEBICK ⁹⁾ ,		tot Naeldwyck.

WILLEM MARCELISZ, ouderlingh der gemeynte tot Delft ¹⁰⁾.

Wt den classe van der Goude:

HENRICUS CAESARIUS,	} dienaer {	tot Schoonhoven.
TILMANNUS CUPUS,		tot Nieupoort.

Wt den classe van Rhyndlandt:

JOANNES NOBELIUS, dienaer tot Coudekerck.

Wt den classe van den Haghe:

D. LIBERTUS FRAXINUS,	} dienaer {	tot sGravenhaghe.
THEODORICUS ¹¹⁾ PETRI,		tot Voorburgh.

¹⁾ Links boven elke pagina staat: »Acta syn. part. van Suydthollandt»; boven elke pagina rechts: »gehouden binnen Rotterdam 1586". L en N hebben boven elke blz.: »Sijnodus van Rotterdam a^o. 1586". ²⁾ »Den 3^{en} Junij namiddach" ontbr. in de andere codd. ³⁾ De articuleering is overgenomen uit de andere codd. ⁴⁾ Dit marg. ontbr. in de andere codd. ⁵⁾ »dienaer — sGravenhaghe" ontbr. in de andere codd. ⁶⁾ »dienaer — Rotterdam" ontbr. in de andere codd. ⁷⁾ De opgave der woonplaatsen van de gedeputeerden ontbr. in de andere codd. behalve bij Petrus Bisschop. ⁸⁾ »Livinus" L heeft »Lemming" N »Lemnius". ⁹⁾ »Loebick" de andere codd. hebben »Louwick". ¹⁰⁾ Hierop volgt in de andere codd. nog: »ende is daerna in zijn plaetse gecomen mr. Jan int Hoefijser tot Delft". ¹¹⁾ »Theodoricus" de andere codd. hebben »Theodorus".

CORNELIUS MIROP ¹⁾, ouderlingh in sGravenhaghe.

Wt den classe van Gorchum :

D. GUALTERUS ROYE,	}	dienaer	{	tot Worchum
JOANNES ANDELIUS,				tot Asperen.

Wt den classe van den Briel :

D. AEGIDIUS JOANNIS ²⁾ ,	}	dienaer	{	in den Briel.
ARNOLDUS ARNOLDI,				tot Oostvoorn.

Wt den classe van Rotterdam ³⁾ :

PETRUS CARPENTARIUS,	}	dienaer	{	tot Schiedam.
PETRUS CORNELII,				tot Delffshaven.
CASPAR SWERINCKHUSIUS,				tot Rotterdam.

PETRUS BISSCHOP, ouderlingh der ghemeynte tot Rotterdam

Ende want wt sommige classen soewel dienaren des woorts Godts als ouderlingen ontbraecken, die tot dese vergaderinghe niet en waren gecommen na inhoudt van de wtschryvinghe deses particularen synodi, gedaen by de dienaren der kercke ende classe van Delft, daertoe van den welgeborn heere ende grave, graeff MAURITS, geboren prince van Orangien etc., gouverneur deser provincien van Hollandt etc. ende den Raden Provinciael opt begeeren van syn Excellentie den grave van Leicester door seecker schryven vermaent synde etc. om preparatien te maecken in desen particularen synodo tegen den aenstaenden synodum in sGravenhaghe den 20en Junij naestcomende generael, syn die tegenwoordich synde gedeputeerde der classen hiervan vermaent worden ende beloeft elck synen classe hiervan aen te dienen om in naestcomende tyt hiervan te versien ende is by den sommighen innegebracht wettelycke excuse ⁴⁾.

[Art. 3].

Na desen syn die credentsbrieven der classen elck bysonder in dese vergaderinghe voorghelesen, dewelcke generael en suffisant synde heeft de vergaderinghe aen dieselve een goet genoegehadt ⁵⁾.

[Art. 4.]

Ende want die ghedeputeerde des classis van Rhyndlandt ⁶⁾ verclaerde by den magistraet van Leyden den dienaren der kercke tot Leyden verboden te syn, dat sy niet en souden op dese vergaderinghe commen,

¹⁾ »Mirop" de andere codd. hebben »van Mierop". ²⁾ »Ioannis" de andere codd. hebben »Johannis Frisius". ³⁾ »Rotterdam" de andere codd. hebben »Schiedam". ⁴⁾ »na inhoudt van — excuse" In plaats van dit alles heeft M (en even zoo de andere codd.) »zijn de gedeputeerden der classen vermaent hare classen hiervan te vermanen ende is oock bij sommige verclaert wettelicke oorsaecke hare absentie. ⁵⁾ De andere codd. hebben dit art. in korter bewoordingen ⁶⁾ »Rhyndlandt" de andere codd. hebben »Leijden of Rhynlandt".

noch oock dat sy yemandt daertoe souden helpen deputeren, overmidts hare E. niet en was verseeckert ofte genoechsaem berichtet van de authorisatie by syn Excellentie ende den H. Staten van dese vergaderinghe, oock dat hare E. niet en wiste, wat in dese vergaderinghe soude gehandelt worden naer inhoud van hare acte, aen den classe van Rhylandt gesonden, daervan copie dese vergaderinghe verthoont werdt, ende dat die dienaren der kereke van Leyden evenwel mondelyck haer verclaren door den ghedeputeerde des classis van Rhylandt, dat sy begeerden in alles conform te syn ende te blyven met dese vergaderinghe ende begerden, dat men hen sulcx wilde ten besten houden. Heeft dese vergaderinghe de classe van Rhylandt wel voor geexuseert gehouden, achtende nochtans dat het behoort hadde die dienaren der kereke tot Leyden harer magistraet beter bericht der saecke te gheven ende van dit verbodt hen ghedaen in tyts te kennen te gheven ende hare conformiteyt schriftelyck aen dese vergaderinghe te verclaren.

Ende is daerom geresolveert te behooren, dat hiervan, sooveel aengaet het verbodt der magistraet tot Leyden, sal geremonstreert ende simplyck te kennen gegeven worden door een missive, gheschreven door D. REYNERUM DONTLOCK wt name deser vergaderinghe aen den Provinciaelen Raedt van Hollandt, van denwelcken der kereke ende classe van Delft belast is worden teghen den 20^{en} van desen des maents Junij een generale synode by advys ende begeerte van syn Excellentie te beschryven.

Sal oock de classe van Rhylandt vermaent ende geanimeert worden om voortaan in toecommenden tydt haer devoir te doen in de hant te houden aen de synode ende goede ordre te stellen tot stichtinghe der kereke, midts oock dat int besonder de dienaren der kereke van Leyden om voorgaende redenen door een missive sullen vermaent worden om haer in dusdanige voorvallende saecken te quyten des te beter.

Ende sal aen den classe ende kereke van Rhylandt ende Leyden elck int bysonder schryven D. PETRUS CARPENTARIUS wt laste van dese vergaderinghe, waerby dat dese synode mede vermaendt heeft die ghedeputeerde van alle classen van Suydhollandt tegenwoordich synde om voortaan neersticheydt te doen ende hare classen te vermanen, dat het volle ghetal der beschrevener dienaren ende ouderlingen op den synoden compareren ende by gebreecke van ouderlingen in plaetse van die dienaren des woorts te senden ¹⁾.

[Art. 5.]

Ende om te commen tot de saecke der handelinghe selfs van desen

¹⁾ Dit art. hebben de andere codd. in korter bewoordingen en daardoor minder volledig.

synode particulier syn voor gelesen die missive, by onsen genadighen heer ende gouverneur graeff MAURITS, geboren prince van Orangien etc., ende den Raden Provinciael van Hollandt etc. aen de kercke ende classe van Delft gheschreven ¹⁾, van inhoudt dat syn Excellentie den graeff van Leicester geordonneert hadde teghen den 20^{en} Junij in sGravenhaghe den kerckendienaren van dese Nederlandsche gheunieerde provincien te houden eenen generalen synode, ende dat de kercke ende classe van Delft den kerckendienaren van Suydthollandt int hare sulex souden te kennen geven om preparatie te maecken ende bequame persoonen tot die voornoemde vergaderinghe te deputeren, tot welcken eynde oock voorgelesen is in desen synode authenticque copie van de missive van syn Excellentie de grave van Leicester, gouverneur generael, geschreven aen onsen genadighen heere ende gouverneur graeff MAURITS ende den president ende Raden Provinciael etc., van inhoude, dat hare Majesteyt van Enghelandt syn Excellentie sonderlyck belast hadde opsichte ende sorghe te nemen over de christelycke religie, ruste ende eendracht van den kercken ende ghemeynten, overmidts de welvaert van dese landen soo grootelycx daeraen ghelegen was.

Ende want syn Excellentie gheen beter middel en wiste om daerin te versien ende goede ordeninghe te stellen dan met convocatie van enen generalen synode, dat syn Excellentie daerom goetghevonden heeft dieselve te doen houden ende vergaderen den toecommenden 20^{en} Juny in sGravenhaghe in Hollandt. Ende dat dacromme den president ende luyden van den Rade Provinciael van Hollandt, versocht synde, believen soude van alsuleken synode den kerckendienaren te adverteren etc. Ende was het originael na inhoudt van de authenticque copie gedateert den 8^{en} Mey binnen Wtrecht etc. Daervan dese vergaderinghe den Heere ghedant heeft.

[Art. 6.]

Na desen is ghevraecht ende verhandelt, off men soude, achtervolghende de particulare synode van Noordthollandt, yemandt van de Walsche kercke ontbieden ²⁾ oft dat men, copie hen oversendende van de missyven van syn Excellentie ende den Provinciaelen Rade van Hollandt, soude laten

¹⁾ »gheschreven”. Hetgeen op dit woord verder in dit art. volgt, ontbr. in de andere codd. In plaats daarvan hebben zij: »als oock authentijcke copie van de missive van zyn Excellentie den grave van Leijcester, belastende de dienaren des synodi om praeparatie te maecken ende te deputeren tegen den xx^{en} Junij in sGravenhage seeckere bequame personen, dienaren des words ende andere, om ordre te stellen in kerckelicke saecken”. ²⁾ »ontbieden” de andere codd. hebben »bij dese vergaderinge ontbieden”.

weten, dat sy eenen dienaer deputeren op den generalen synode toecom-
mende te verschynen. Ende is gheresolveert, dat men aen den Walschen
minister ende ouderlingh tot Leyden, hebbende last van de synode der
Walscher kereke, schryven sal, dat dese vergaderinghe oordeelt ghe-
noech te syn ende te behooren, dat de Walsche kercken tot den synode
voorsz. deputeren ende senden eenen dienaer des woorts met alsulcke
instructie ende credentie, als daertoe na inhoudt van wtschryvinghe sal
van nooden syn. Ende is opgheleyt sulcx te schryven D LIBERTO FRAXINO,
praesidi deses synodi.

[Art. 7.]

Naerdien dat de dienaren ende ouderlinghen, gedeputeerde der classen
van Suydhollandt, altsamen waren by malcanderen ghecommen, sooveel
alsser in dese vergaderinghe verwacht worden ende verschenen syn, syn
voorgelesen worden die instructien der classen ende is aengheteeckent
worden, tgene dat daerinne noodich was aenghemeret ende ghereme-
dieert te worden, soowel tghene dat tot den generalen synode nootwen-
dich moste ghebrocht worden als tghene dat men in desen particularen
synode conde affdoen ¹⁾.

Den 4^{en} Junij voormiddach ²⁾.

[Art. 8.]

Syn voort overlesen de instructien der ghedeputeerde, in desen synode
ghecompareert synde, ende is ghevraecht by den praesidem, van welke
stukken hetsy des particularen off generalen synodi dat men eerst han-
delen soude. Ende is goetgevonden, dat men eenighe wt dese vergade-
ringhe soude opleggen die dinghen, die tot den generalen synode souden
ghebrocht worden, te oversien ende in goede ordre te stellen om, tselfde
ghedaen synde, dese vergaderinghe voor te draghen. Ende is alsoo by
D. CORPUTIO, daertoe last hebbende, ghedaen.

Den 4^{en} Junij namiddach ³⁾.

[Art. 9.]

Is aenghedient in de vergaderinghe, wat in de saecke HERMANI HER-
BERTI ghedaen was by de ghedeputeerde des laetstleden gehouden synodi
a^o. 83 den 7^{en} Junij ⁴⁾ in sGravenhaghe mitsgaders de censure in den
voorsz. synode over de acte van vereeninghe, ghestelt by den raetsheere
VAN DER MYLE tusschen de kereke van Dort ende HERMANNUM voorsz. ,

¹⁾ Dit art. is in de andere codd. een weinig bekort. ²⁾ »Den 4^{en} Junij voor-
middach” ontbr. in de andere codd. ³⁾ »Den 4^{en} Junij namiddach” ontbr. in de
andere codd. ⁴⁾ »Den 7^{en} Junij” ontbr. in de andere codd.

verclaert, over welke censure HERMANNUS hem beclaecht, alsoff men hem in den synode voornoemt met prejuditie onghehoort ghecondemneert hadde, item dat bovendien notoir was syn wtgegeven boeck, inhoudende verscheyden onsuivere ¹⁾ stucken der leere. Ende is hierom raetsaem bevonden worden HERMANNUS HERBERTI tot den synode teghenwoordich te ontbieden, met conditie indien hy niet en soude compareren, dat hy hem alsdan ghereet soude houden tot den naesten generalen synode in sGravenhaghe. Ende is HERMANNUS voorsz. by laste van desen synode particulier door D. ARNOLDUM ²⁾, dienaer in Asperen, schriftelyck door een missive ontboden ende verschreven worden, op welke verschryvinghe ende ontbieden HERMANNUS HERBERTI teghen den 6en ³⁾ Junij namiddach ⁴⁾ ghesonden ende gheschreven heeft een antwoordt, van inhoudt dat HERMANNUS hem beclaecht van onordentlycke procedure teghen hem, alsoff men de trappen met hem te handelen voor den classe was voorbygegaen, item dat hem van de overicheyt van der Goude verboden was in de synode niet te compareren etc. Ende is eyndelyck in dese saecke besloten, dat D. REYNERUS DONTLOCK aen HERMANNUM voorsz. sal schryven ⁵⁾, den brieff beantwoorden ende hem op den synode generael te ontbieden om te beantwoorden ⁶⁾ synen boeck geintituleert: Cort verhael ⁷⁾ etc. ende wat voorder met hem noch different is aff te handelen.

[Art. 10.]

De classe off ghedeputeerde derselve van der Goude, Schoonhoven etc. ghevraecht synde, waerom sy niet meer ende voorder met HERMANNUS gehandelt en hadde, heeft verclaert sulcx geschiet te syn, omdat HERMANNUS saecke nu alreede voor den synode ghecommen was anno 83 in sGravenhaghe; dat oock synen boeck notoir was by allen menschen ende eenen yghelyck kennelyck. Item dat HERMANNUS hem beroepen hadde op seekere persoonen van andere kercken als D. SARAVIUM, professeur tot Leyden, D. JEREMIAM BASTINGIUM, dienaer des woorts tot Dort, WERNERUM HELMICHIUM, dienaer des woorts Godts tot Wttrecht, ende REYNERUS DONTLOCK, dienaer des woorts Godts tot Delft (deweleke oock by HERMANNUS HERBERTI ter Goude gheweest syn, maer re infecta wedergeheert waren) hem latende hooren, alsoff hy hem derselver oordeel onderwerpen wilde. Item dat de voorsz dienaren met HERMANNUS ter Goude in een colloquium ghetreden waren ende de dienaren der gheele classe van

1) »onsuivere» de andere codd. hebben »dwalingen ende onsuivere». 2) »Arnoldum» de andere codd. hebben terecht »Andelium». 3) »6en» L heeft »5en». 4) »namiddach» ontr. in de andere codd. 5) »schryven» de andere codd. hebben »vriendelick schrijven». 6) »beantwoorden» de andere codd. hebben »verantwoorden». 7) »Cort verhael» de andere codd. hebben »Corte verclaringe».

der Goude aengegeven hadden aen de camere, daer sy vergadert waren, hoe dat sy present waren, maer dat niemant van hen en sy toegelaten worden Ende ten laetsten dat het disputabel was, off sy hem souden vermanen, dewyle de classe, soolanghe syn saecke voor den particularen synode was hanghende onghedecideert met de kereke van Dordrecht, hem voor een ordentlyck lidtmaet haers classis by ghebreecke van attestatie niet en heeft connen kennen. Waervan dese vergaderinghe van desen particularen synode gheoordeelt heeft, dat dese excusen der ghe-deputeerde des classis van der Goude wel wat dienen tot het voorgaende, soolanghe het synode was handelende, maer overmits den boeck HERMANNI is openbaerlyck in druck gegeven, oordeelt dese vergaderinghe, te meer omdat sommighe der classe hem tot een lidtmaet des classis hebben bekent, de classe van der Goude hierinne te cort gebleven te syn ende syn hieromme vermaent worden.

[Art. 11.]

Het is oock voorghelesen de handelinghe, ghedaen met HENRICO BULCKIO in den synode particulier in sGravenhaghe anno 83 den 7^{en} Junij ¹⁾, ende wat voorder by den ghedeputeerden desselven synodi met hem ghehandelt was tot suspensie van den dienste, boven welcke suspensie hij noch ²⁾ tot Montfoort hem vervordert hadde te predicken ende oock een boecxken in druck gegeven hadde, inhoudende seeckere dwalinghen. Ende is gheresolveert worden HENRICUM BULCKIUM te verschryven ende ontbieden tot dese vergaderinghe om rekenschap te gheven syns doens ende boecxkens. Ende heeft aen hem gheschreven nomine synodi D. CORPURIUS. Maer alsoo BULCKIUS niet en was ter Goude maer ghereyst naer Wttrecht, alsoo den brengher des brieffs tot synen huysse verstaen hadde, ende is hiervan voorder niet ghedaen tot op den synode generael.

[Art. 12.]

Daer is oock geproponeert by den ghedeputeerde wt laste ³⁾ des classis van Leyden off Rhyndlant ⁴⁾ de saecke van JACOBUS BASELUS den ouden, synde nu dienaer des woorts tot Berghen op Soom, hoe dat BASELUS wt Vlaenderen commonde eertyts tot Leyden, sonder dienst synde, gecommen was ende die kereke van Leyden hem gebruyct hadde met synen goeden contentemente, totdat die van Leyden beroepen hadden tot eenen dienaer eenen MATTHAEUS PLATEVOET ende BASELUS tot Voorschoten beroepen wert, alwaer hy begost hadde niet alleen privatim maer oock opentlyck ⁵⁾

1) »den 7^{en} Junij» ontbr. in de andere codd. 2) »noch» de andere codd. hebben »tot noch toe». 3) »wt laste» ontbr. in de andere codd. 4) »van Leyden ofte Rhyndlant» ontbr. in M. 5) »niet alleen — opentlyck» de andere codd. hebben »niet privatim maer opentlick».

te beschuldighen die van Leyden voor kettters ende die kereke van Leyden een verckenskot. Om welcker oorsaecken wille BASELUS vermaent was tot revocatie voor den classe van Rhyndlandt, maer hy en was tot 2 off 3 mael niet gecomparceert, totdat ten laetsten, die getuyghen teghen hem bereyt synde, hy gecommen is ende sonder sententie over hem gegaen te syn tot den synode geappelleert hadde. tWelck die kereke van Leyden siende hebben hem door hare dienaers binnen Voorschoten laten vermanen tot beterschap, maer BASELUS sy wtghevaren teghen haer, de kereke ende classe voor kettters beschuldighende. Ende hoewel oock die kereke van Leyden de saecke wilde submitteren aen de kereke BASELI ende aen den classe van Delft, is hy evenwel ghepersisteert in syn appel tot den synode. Ende aengaende de classe van Rhyndlandt, hoewel dat die tevreden was met hem te handelen op behoorlycke procedure, is hy evenwel sonder à Dieu te segghen wechghetrocken, totdat ¹⁾ de classe aen de kereke van Berghen op Soom gheschreven heeft, ten eynde hy ghesonden worde aen den classe van Rhyndlandt om behoorlycke attestatie, daerop de kereke van Berghen op Soom spytelyck aen den classe van Rhyndlandt geschreven heeft. Ende begheerde de ghedeputeerde des classis van Rhyndlandt ²⁾ wt name des classis, dat men BASELUM tot dese verghaderinghe soude ontbieden ende met hem handelen naer behooren.

Het is oock belanghende dese saecke verelaert worden, hoe dat de kereke van Leyden met eenen bode van den baillou van Wassenaer BASELUM voor den baillou van Wassenaer geciteert ³⁾ hadde ende hiervan opentlyck op de kerkdueren gheplact hadde tot groote schandale ende nadeel van de religie ende allen kerkendienaren, ende was daerop geciteert ende ⁴⁾ gecondemneert Godt ende de justitie om vergiffnisse te bidden.

Voort synder geexhibeert seecker stucken tot een bewys, dat BASELUS eenen valschen eedt ghedaen hadde, alsoo gheseyt wert etc. Is besloten by desen synode, overmidts BASELUS in dese vergaderinghe om cortheydt des tyts wille niet en sal connen commen, dat men hem sal ontbieden voor seeckere ghedeputeerde der classen Rotterdam, Delft ende Haghe, ende indien dat sulcx niet en can gheschieden, dat hy sal compareren voor den synode in den Haghe naestcommende. Ende syn ghedeputeert wt elcken classe voorsz. dry persoonen,

wt den classe van Delft:

REYNERUS DONTLOCK,

¹⁾ »toddat' de andere codd. hebben „soodat". ²⁾ »Ende begheerde — Rhyndlandt' ontbr. in de andere codd. ³⁾ »Baselum — geciteert' de andere codd. hebben »hem geciteert ende gearresteert". ⁴⁾ »geciteert ende" ontbr. in M.

PETRUS LOWICK, ¹⁾
 JOANNES MILIUS;
 wt den classe van Rotterdam:
 PETRUS CARPENTARIUS,
 CASPAR SWERINCKHUSIUS,
 PHILIPPUS MIN-EL;
 wt den classe van den Haghe:
 LIBERTUS FRAXINUS,
 BERNHARDUS LA FAILLE,
 THEODORUS PETRI;

om teghen den 17^{en} Junij ²⁾ tot Delft by malcanderen te commen teghen den middach. Ende sal aen BASELUM schryven THEODORUS PETRI om teghen den voorsz. tyt tot Delft te compareren ende alsdan met hem handelen na behooren, hetsy tot den synode generael off alsoo sy sulden bevinden.

[Art. 13.]

[*Leckerlant versoect een eijgen predicant.*] ³⁾ Die van Leckerlandt hebben ghesonden eenen man ARENT JANSZ, begheerende ende versoeckende ⁴⁾ wt name van den schoutet, heemraden ende ghebuyren, dat sy souden moghen hebben eenen dienaer des woorts op haer selffs, hetwelck oock die ghedeputeerde des classis van der Goude hebben te kennen gegeven, verclarende datter veel volcx aldaer lust hadde Godts woort te hooren, maer dat sy dickwils hiervan worden ghefrustreert door onweder. Tot welcken eynde dat CLEMENT ROSCUS, dienaer des woorts in Leckerkercke, by dese vergaderinghe ontboden is, diewelcke gecommen synde by de vergaderinghe verclaert heeft tselfde, overlanchende der vergaderinghe een seecker gheschrift ofte missive van den schout ende ghesworens van Leckerkercke, intercederende voor die van Leckerlandt, overmidts dat den schout ende heemraden van Leckerlandt niet te huys en waren. Item noch een attestatie van CORNELIS VAN COOLWYCK, dienende tot hetselfde versoeck van die van Leckerlandt. Is goetgevonden, dat die van Leckerlandt principalycken ende met haer die van Leckerkercke, haren noot te kennen ghevende aen de H. Staten, sullen aenhouden om het stipendium voor eenen dienaer op haer selffs te moghen hebben, daertoe de synode teghenwoordich met recomandatatie sal addresseren, midts dat die van Leckerlandt eerst sullen laten blycken bescheyt van den schoudt, heemraden ende ghebuyren aldaer om stoffe te hebben ende

¹⁾ »Lowick» L en N hebben »Lauwijck», M »Louwijck». ²⁾ »Junij» M heeft »Julij». ³⁾ De tusschen [] geplaatste marginalia bij deze acte zijn overgenomen uit L en N. ⁴⁾ »ghesonden — versoeckende» L heeft »versocht een eijgen predikant Aert Jansen», M en N. hebben »versocht door eenen Arent Jansen».

oorsaecke by den H. Staten. Ende is opgheleyt den classi van der Goude, wt name des synodi in dese saecke dien van Leckerlandt recom-mandatie op haer begheeren (als sy met supplicatie hare saecke aen de H Staten sullen willen versoecken) te gheven. ¹⁾

[Art. 14.]

[*Dienaren tot Vianen ende daeromtrent.*] — Ende alsoo opgheleydt was in den laetsten particularen synode ²⁾ seekeren ghedeputeerden wt den classe Dort, Rotterdam ende Goude te versien ende te handelen met de dienaren tot Vianen ende den lande aldaer ontrent als Ameyde, Meerkerck etc, maer die ghedeputeerden met denselfden niet en conde wtrichten, ende is dese saecke daerom wederom hier ghebracht tot desen particularen synode. Ende dese vergaderinghe, lettende op de saecke, heeft goetghевonden dese swaricheden te brenghen tot den generalen synode, midts aenwysende de fauten, daervan by eenighen instructie is, na dewelcke D. CORPURIUS sal ondersoeken etc.

Den 5en Junij voormiddach. ³⁾

[Art. 15.]

[*Acten des voorgaenden sijner gelesen.*] — Syn voorghelesen de acten des laetsleden particularen synodi, ghehouden a^o 83 den 7en Junij in 's Gravenhaghe, ende heeft dese vergaderinghe ghelettet op tghene, dat in de acten begrepen synde niet en was affghedaen. Ende ten eersten nopende die affgoderye, die tot Wilsveen, Gravesande ende dergheleycke plaetsen gheuseert wert jaerlycx op seekere daghen, is gheresolveert, dat hiervan by supplicatie ⁴⁾ sal gheremonstreert ende versocht worden aen graeff MAURITS ende den Raden Provinciael, dat sulcx mochte gantschelyck ⁵⁾ affghedaen worden, daertoe ghedeputeert syn D. REYNERUS DONTLOCK ende DIRCK PIETERSZ om dit te vervorderen.

[Art. 16.]

[*Geestelycke goederen.*] — Nopende de gheestelycke goederen ende tgebruyck derselve is gheresolveert, dat men sal begeeren aen D. SARAVIAM, dat hy syn concept van deselve wille den gedeputeerden op den synode generael toesenden om tselfde te doorsien ende haer na tselfde te reguleren, waervan scriba deser vergaderinghe aen D. SARAVIAM schryven sal.

¹⁾ Dit art. 13 komt in de andere codd. *zeer* verkort voor. ²⁾ »in den — synode» ontbr. in de andere codd. ³⁾ »Den 5en Junij voormiddach» ontbr. in de andere codd. ⁴⁾ »by supplicatie» ontbr. in de andere codd. ⁵⁾ »gantschelyck» ontbr. in de andere codd.

[Art 17.]

[*Exegemata Bastingii over de Catechismi*] — Belanghende de Exegemata over den Catechismus is goetgevonden, dat aen JEREMIAM BASTINGIUM sal gheschreven worden door den praesidem deser vergaderinghe om die aenghevanghene communicatie over alsuleken werck te achtervolghen ende hem te bidden dieselfde op den synode generael te brenghen.

[Art. 18.]

[*Boeckjen de vera libertate religionis.*] — Het boecxken de vera libertate religionis is wederom te laste gheleydt der kercke van Delft met LYDIO te handelen, blyvende by het advys des voorgaenden synodi. Ende indien dat by LYDIO niet ghedaen en is, dat die van Delft evenwel het hare doen sullen.

[Art. 19.]

[*Oversettinge des bybels.*] — Van de oversettinghe van den bybel is gheremitteert tot den synode generael om daerinne tot bequame midelen te bedencken.

[Art. 20.]

[JACOB BLOEMSTEIN.] — JACOBUM BLOEMSTEEN belanghende is opgheleydt CASPARO SWERINCKHUSIO na hem te vernemen ende ¹⁾ hem te vermanen van syn mishandelinghe tot beterschap ende stichtinghe, achtervolghende de ordeninghen der kercken.

[Art. 21.]

[*Acte excommunicatie MICHIEL ANDRIESEN* ²⁾] — Het is oock opgheleydt den classi van Rotterdam van de kercke tot Sevenhuysen te vercrygen de acte van de forme van excommunicatie van MICHIEL ANDRIESZ ende die te boeck te stellen.

[Art. 22.]

[HORTENSIVS] — Alsoo oock in de acten des voorgaenden synodi van HORTENSIVS vermaent werdt ende gheruchte was, alsoff HIERONIMUS HORTENSIVS noch onghesondt in leere ende wandel was, alsoo dat sommighe van de ghemeynte hem niet en willen hooren, ende hoewel datter veel volcx is hem hoorende, dat hy nochtans in gheen jaer gheen kinderen gedoopt en hadde, alsoo men seydt etc, is geresolveert, dat dit sal opgheleydt syn PETRO EVERHARDI, dienaer des woorts in den Haghe, met

¹⁾ »na hem — ende” ontbr. in M. ²⁾ Hierop volgt nog in N »te boeck te stellen”.

eenen ouderlingh om na de saecke te vernemen. Ende indien het alsoo bevonden werdt, dat de classe daerin remediere ofte, indien de classe niet en can, dat sy volghe hierinne de ghewoonlycke procedure. Ende de dienaren tot Delft sullen opsoecken de acte van HIERONIMO, off hy sal hebben moghen blyven in den classe van den Haghe ofte niet.

[Art. 23.]

[*Rector in den Hage.*] — Het is oock voorghevallen den synode van den rector in sGravenhaghe, ghenamt BAYMA ¹⁾, van denwelcken syn huysvrouwe haer is absenterende, daarvan verscheyden gheseghswoorden syn onder den luyden. Ende is belast den dienaren des woorts Godts in den Haghe ²⁾ daerinne te doen na behooren ³⁾.

[Art. 24.]

[*Woerden ende een dienaer aldaer.*] — Dewyle dat oock ex synodalibus wert voorghelesen van de saecke van de kereke van Woerden, ende men verstont, dat aldaer eenen dienaer was, SEGERUS ⁴⁾ ghenamt, van denwelcken hope was hem te begheven tot professie der Gereformeerder religie, is goetgevonden, dat D. LIBERTUS FRAXINUS met JOANNE NOBELIO sullen reysen na Woerden om met hem te communiceren ende van syn ghevoelen op desen te vernemen om hiervan te relateren op den synode generael.

[Art. 25.]

[*De 37 art. des geloofs t'onderschrijven.*] — Alsoo men oock verstaen heeft, dat de 37 art. der Belydenisse des ghelooffs der Nederlandtsche ghemeynten ⁵⁾ by sommighe dienaren in sommighe ⁶⁾ classen na inhoudt van het beslydt des laetstleden synodi particulier niet en syn onderschreven, omdat de overheydt haer sulcx niet en belastet, daerom is wederom last ghegeven by dese vergaderinghe alsulcken classen, dat sy vervorderen, dat sulcx gheschieden mochte.

[Art. 26.]

[LAURENTIUS COPICANUS.] — Belanghende LAURENTIUM COPICANUM HELSTENIUM ⁷⁾, dienaer des woorts was in Ottenlandt ende Goudriaen, is oock in desen synode particulari syns vermaent worden. Ende hebben die ghe-

¹⁾ »Bayma" L en N hebben »Bajema", M heeft »Beiema". ²⁾ »in den Haghe" ontbr. in L. ³⁾ Hierop volgt nog in de andere codd.: »ende de saecke ondersoecken". ⁴⁾ »Segerus" L heeft »Tegerus". ⁵⁾ »ghemeynten" de andere codd. hebben »kercken". ⁶⁾ »sommighe" de andere codd. hebben »ettelycke". ⁷⁾ »Helstenium" de andere codd. hebben »Holstenium".

deputeerde des laetstledenen synodi in syne saecke tot de vergaderinghe gerelateert, wat met hem ghehandelt was in verscheyden vergaderinghen, tot Delft ende Rotterdam in syne saecke ghehouden, ende hoe dat hy eyndelyck niet alleen van synen dienste ghesuspendeert maer oock den 19en May a^o 86 ghedestitueert was, overmits dat men van hem gheen goet maer quaet getuyghenisse en conde vernemen ende hy in syn voornemen persisteerden. Ende hoewel hy den 5en Mey tot Delft ghewaerschoudt was in de vergaderinghe, doen hy proponeerde dat hy wilde reysen naer het landt te Brunswyck, dat hy soude blyven ter tijdt ende wylen, dat syn saecken souden affghedaen syn, maer evenwel is doorghegaen ende noch dry ofte vier daghen, nadat syn saecken in syn absentie waren affghedaen, evenwel tot Amsterdam ghesien ende ghesproken is, alsoo PIETER BISSCHOP, ouderlingh tot Rotterdam, die hem aenghesproken ende ghesien hadde, verclaerde. Ende is raedtsaem bevonden, dat men een corte somme der handelinghe met COPICANO sal begrypen ende int boeck van de particulare synoden van Suydthollandt aenteecken en door den scribam deses synodi ¹⁾.

[Art. 27.]

[ABRAHAM JANSSEN.] — Men heeft oock verstaen van eenen ABRAHAM JANSZ, dienaer eertyts tot Vlaerdinghen, gescheyden wt den classe van Delft sonder attestatie, ende hoe dat hy noch op desen was predickende tot Montfoort boven de suspensie, over hem by den classe van Delft ghedaen, off dat hy ghesuspendeert ofte ghedestitueert is. Ende is besloten, dat men aen die van Wttrecht schryven sal wt laste des synodi om hierin te voorsien, ende indien sulcx niet en can geschieden, dat sulcx tot den generalen synode ghebrocht worde. Ende is dit opgheleydt der kercke van Delft ²⁾.

[Art. 28.]

[COPICANI *huysvrouw versoek.*] — Dewyle dat oock COPICANUS om redenen van synen dienst ghedestitueert was, heeft syn huysvrouwe, belast synde met vele kinderen, in syn absentie ³⁾ haer doliantie ghedaen ende gheclaeght heeft aen dese vergaderinghe door de ghedeputeerde des classis van der Goude van hare schulden ende cleynen middel om te leven ⁴⁾ etc. Is geresolveert, overmits dat sy selffs niet present en was ende men oock niet en wiste, hoe dat COPICANUS de sententie der destitutie, over hem ghedaen, nemen soude, dat daerom dese saecke tot den synode generael sal moghen ghebrocht ende versocht worden.

¹⁾ Hierop volgt nog in de andere codd.: »ende is dit boven de acten deses synodi gestelt.» ²⁾ »Ende is dit — Delft'' ontbr. in de andere codd. ³⁾ »in syn absentie'' ontbr. in L. ⁴⁾ »om te leven etc.'' ontbr. in de andere codd.

[Art. 29.]

[*Kinderen van 7 à 8 jaaren out ongedoopt.*] — Het is voorghestelt worden een vraghe, hoe dat men soude doen met kinderen van 7 ofte 8 jaeren die niet ghedoopt en syn, om te doopen. Ende is gheandtwoort, dat de ouders sullen present verschynen by den doope, ende den dienaer des woorts betuyghen sal voor der ghemeynte onbehoorlyck te syn, dat de kinderen soolanghe opgehouden syn van den doope ende, daert stichtelyck can gheschieden, met affvraginghe van het Vader Onse, thien gheden, tgheloove ¹⁾ ende van den doope te handelen, doch alsoo dat dit in de vryheydt der kercken ghestelt worde.

[Art. 30.]

[*Oncosten van de boecken tegen COORHERT.*] — Aengaende de oncosten van de ghedruckte boecken, ghedaen by de dienaren des woorts van Delft tegen DIRCK VOLCKERSZ COORNHERT etc. achtet dese vergaderinghe, dat men sal handelen ²⁾ door de ghedeputeerde, die op den synode generael sullen gaen met die ghedeputeerde ³⁾ des synodi van Noordthollandt ende andere provintien ⁴⁾, dat elcker classe in Suydt ende Noordthollandt ende andere provintien des noot synde over haer nemen voor derdenhalven gulden van de voorsz. boeexkens ofte daeromtrent tot verval van de oncosten, daerom ghedaen.

[Art. 31.]

[*Oncosten tot den synodum.*] — Is mede gheproponeert, dat men sal remonstreren aen de synode generael om te bedencken middel tot verval van de oncosten, die tot den synoden ghedaen moeten worden, dewelcke, dewyle sy ontbreecken, oorsaecke syn, dat menichmael veel goede saecken achterblyvende niet ghedaen ofte ghevordert worden ende dat daerom de synode generael wille versoecken aen de H. Staten om voor elcken classe des jaers een hondert guldens gheordonneert te worden.

[Art. 32.]

[*Classis van Rijnlant te vergrooten.*] — Het versoeck van de bailliou van Rhyndlandt door de ghedeputeerde des classis van Rhyndlandt belanghende seeckere plaetsen, sorterende onder Rhyndlandt, om die onder het classe van Rhijnlandt te hebben, is tselfde gheremitteert worden tot den synode generael, ende indien dat die raedtsaem vindet een ander partitie

¹⁾ »tgheloove» ontbr. in L. ²⁾ »handelen» de andere codd. hebben »aenhouden». ³⁾ »die op den — ghedeputeerde» ontbr. in L. ⁴⁾ »ende andere provintien» ontbr. in de andere codd.

te maecken, sulcx te moghen doen off by de voorgaende partitie te laten blyven.

[Art. 33.]

[*Aelmoessen uijt het klooster tot Rijnburgh.*] — Dewyle dat aengegeven is van die van Reynsborgh van de aelmissen, die wt het clooster aldaer eertyts gegeven syn, is raetsaem bevonden, dat sy aenhouden by advys van den rentmeester by de H. Staten om te moghen hebben wt den goeden, die daertoe gegeven syn, seeckere penninghen tot behoef der armen.

[Art. 34.]

[*Arme passanten ende litmaten vertreckende.*] — Sooveel aengaet die arme passanten, die somtyts met attestatie, alleen met eenen name van eenen dienaer des woorts hier ofte daer onderschreven sonder ondergheseghelt te syn, tot den kercken commen, item die lidmaten, die van de eene plaetse in een ander trecken, is gheresolveert, dat de synode generael hierinne opsicht wille nemen ende stellen seeckeren tydt, hoe langhe sulcke attestatien, die duslanghe ghepasseert syn, sullen ghedyren ende verdraghen worden, midts dat men voortaan in de attestatien stelle die plaetse, waerhenen die passanten reysen willen ende wat meer hiertoe sal noodich syn.

[Art. 35.]

[*Zegelen in classen ende kercken.*] — Tot desen eynde is oock raedt-saem gheacht te syn, dat in allen kercken ende classen syn seeckere seghelen daertoe dienende.

[Art. 36.]

[*Disputatie met COORNHERT drucken*] — De disputatie, ghehouden met D. V. COORNHERT, te laten drucken is gerefereert tot het oordeel des synodi generael om daerin te doen na discretie, bedenckende middel van de oncosten.

[Art. 37.]

[*Saecke van den kerckenraat van Leyden*] — Wat voorder is aengaende de saecke van de kercke ¹⁾ van Leyden, wt laste des classis van Rhyndlandt aengegeven, is verclaert. hoe dat wt den synode particulaer van Suydhollandt in de extraordinaire vergaderinghe tot Delft den 5^{en} Mey agenten geordineert syn om met de kercke van Leyden vriendelyck te handelen ende haer bericht te doen. Maer alsoo men niet en wiste, wat

¹⁾ »kercke" de andere codd. hebben »kerckenraat".

die van de Noorthollandtsche synode in dese saecke der agenten ghedaen hadden, en conde men hierinne voorder niet doen. Doch is belast REYNERO DONTECLOCK te schryven aen de synode ¹⁾ van Noorthollandt tot voorderinghe der agenten om noch voor den tydt des synodi ²⁾ met die van Leyden te handelen ende volghens te commen tot den synode generael. Oock dat men om tydt te ghewinnen sal schryven aen die van Leyden hare gravamina over te senden aen die van Delft, om in tyts tot een vriendelyck bericht met haer te moghen comen om haer tevreden te stellen. Ende sal hiervan oock schryven aen de kercke tot Leyden REYNERUS DONTECLOCK.

Den 5en Junij namiddach ³⁾.

[Art. 38.]

[HENRICUS SPUDAEUS ⁴⁾.] — Is by de vergaderinghe ghecommen HENRICUS SPUDAEUS ⁵⁾, dienaer des woorts, wt Vrieslandt comende versoecken om elders dienst te hebben, medebrenghende attestatien. Maer alsoo de dienaren van dese vergaderinghe op desen gheen plaetse en wisten te vaceren dan alleenlyck tot Brakel in Bommelerweert, is hem sulcx te kennen gegeven ende syn saecke voorder gherecommandeert ghehouden.

[Art. 39.]

Dordrecht ⁶⁾. — Het syn oock ten selven tyde by de vergaderinghe gecommen ende verschenen HEYNDRICK VAN SOEST ende JACOB DE BOOT van Dordrecht ende hebben haer beclaecht van eene sententie, by den classe van Dordrecht over haer ghedaen belanghende seecker differenten tuschen haer ende die kercke van Dordrecht den 13en Sept. a^o 85. Ende want sy haer over alsulcken sententie beswaert vonden, hebben sy willen appelleren tot desen synode, versoeckende dat deselfde haer wilde ontlasten van alsulcken sententie ende dat de ghedeputeerde des classis soolanghe soude buytenstaen wt dese vergaderinghe, totdat sy hare swaricheden verclaert hadden, daerinne de synode om des besten wille doch niet de jure consenteerde. Ende hebben de voorsz. appellanten hare swaricheden verclaert, hoe dat sy swaerlyck ghecensureert waren, alsoff sy den vrede der kercke tot Dort verstoort hadden ende hen in den kerckenraedt was aengheseydt, dat sy waren dieghene, die het evangelium wilden wt den lande verdryven. Ende de mannen beschuldichden den kerc-

¹⁾ »de synode» de andere codd. hebben »die». ²⁾ »synodi» de andere codd. hebben »generalen synodi». ³⁾ »Den — namiddach» ontbr. in de andere codd. ⁴⁾ Dit marg. komt alleen in N voor. ⁵⁾ »Spudaeus» L heeft »Spudorus». ⁶⁾ »Dordrecht». L en N hebben in margine: »Hendrick van Soest ende Jacob de Boot tegen de classe ende kercke van Dordrecht».

kenraedt van Dordrecht in haer aengheven, dat die CHRISTIANUM VAN DER WOUWE ¹⁾ onbehoorlyck hadden wtghestooten, ende dat oock denselven kerckenraedt onbehoorlyck JOANNEM VOSSIUM hadde ²⁾ inghedronghen in den dienste des woorts binnen Dordrecht. Doch indien de synode haer ontlasten soude van dese sententie, dat sy souden tevreden syn ende soecken, al wat tot den vrede dienen soude. Welcke aenclachten den ghedeputeerde des classis van Dort syn voorghedraghen ende na onderlinghe communicatie is de aenclaghe wt de acten des classis van Dort voorghelesen, welke noch niet na des classis meyninghe bewesen was.

Den 6en Junij voormiddach ³⁾.

[Art. 40.]

Om te commen tot grondelyck bericht ende verstandt van de saecke vant different ⁴⁾ tusschen de kercke van Dordrecht ende den mannen voorsz. is voorghelesen ende geexamineert de sententie des classis van Dort, in dese saecke wtghesproken in date als boven, inhoudende ten eersten de condemnatie der mannen voorsz. ende daernaer des kerckenraedts van Dordrecht ende volghens de resolutie des classis, dienende ten eynde dat beyde parthyen hen met malcanderen souden versoenen.

[Art 41.]

Eenighe van den kerckenraedt tot Dordrecht synde in dese vergaderinghe affghevraecht, off sy met de sententie des classis hadden tevreden gheweest ende hebben gheantwoordt: ja, om des vredes willen, doch dat sy niet en hebben gheconsenteert daerinne, dat de saecke opentlyck der ghemeynte soude voorghedraghen werden, want sy niet en wisten, dat yemandt daerinne ontrust was, ende al waert schoon dat den kerckenraedt int openbaer voorstellen der saecke gheconsenteert hadde, dat de mannen evenwel met de sententie des classis niet en souden tevreden gheweest syn.

Den 6en Junij naermiddach ⁵⁾.

[Art. 42.]

Is besloten, dat de saecke vant different tusschen den mannen ende den classe ende kereke van Dort sal belast worden vijff personen wt dese vergaderinghe, die deselfde sullen verhandelen ende oordeelen hetsy

¹⁾ »Wouwe" L heeft »Mauere", M en N hebben »Wouwere". ²⁾ »hadde" de andere codd. hebben »in sijn plaetse hadden". ³⁾ »Den — voormiddach" ontbr. in de andere codd. ⁴⁾ »van de — different" ontbr. in L. ⁵⁾ »Den — naermiddach" ontbr. in de andere codd.

wt autoriteyt off met submissie der parthyen. Ende syn daertoe ghe-
deputeert D. praeses et scriba synodi ende REYNERUS DONTLOCK, PETRUS
CARPENTARIUS ende THEODORICUS PETRI teghen den naestcommenden Woens-
dach tot Delft by malcanderen te commen om redenen van groote on-
kosten ende dat elck na syn kercke moeste wederkeeren etc.

[Art. 43.]

De boven verhaelde mannen HEYNDRICK VAN SOEST ende JACOB DE BOOT
hebben verclaert, hoe dat eenen JACOB FRANZ, burghemeester ¹⁾, in de
vergaderinghe in den kerckenraedt vermaendt ende gheseydt hadde: Broe-
ders, laet ons alsoo niet doen, anders alsoo doende sal Godt ons met den
predickers ²⁾ wt den lande verdryven; daerop BALTEN ³⁾ FRANZ heeft
gheseydt: Ja dat soeckt ghy met uwe aenhanck te doen, ons wt den
lande te dryven ende eenen hoop Papisten ende lybertynen wederom in
te stellen. tWelck in den kerckenraedtsboecke sy aengheteeckent ende
dat den kerckenraedt hen sulcx wilde bewysen. Doch indien den kercken-
raedt haer voor vrome mannen wilde bekennen ende verklaren ende de
saecke in haren kerckenraedt op haren ghewoonlycken dach affhandelen,
tghene den kerckenraet hen overseydt ⁴⁾ heeft, bewysende off bekennende,
dat het wt haesticheydt gheseydt was, dat sy souden in desen tevreden
syn ende dat men D. CORPUTIO hiervan wilde last gheven ⁵⁾ sulcx te
wercke te stellen. Is gheresolveert, dat D. CORPUTIUS sooveel mogelyck
is sal vervoorderen, dat dese saecke affghehandelt werde by den kercken-
raedt tot Dordrecht in BALTHEN FRANZ presentie, diewelcke verklaren
sal, op wat wyse hy sulcke woorden ghesproken heeft.

[Art. 44.]

[*Overspeelders trouwe.*] — Voorder is ghevraecht, off een overspeelder
sal moghen trouwen dieghene, met welke hy overspel bedreven heeft.
Antwoort: neen, ende dat men sulcx der magistraet behoort te kennen
te gheven ende te vermanen. Doch heeft dese vergaderinghe goetghe-
vonden dese questie tot den synode generael te brenghen.

[Art. 45.]

[*Echtelieden wonen.*] — Op de vraghe off echteluyden moghen van
malcanderen wonen, antwoort: neen, tensy om ghewichtige reden ende
oorsaecke, by wettelycke voorgaende kennisse van de overheydt.

¹⁾ »Jacob Franz, burghemeester» de andere codd. hebben »Frans Egbertsen».
²⁾ »met den predickers» de andere codd. hebben »tsamen den prediker met den
toehoorder». ³⁾ »Balten» de andere codd. hebben »Balthasar». ⁴⁾ »overseydt»
L. en N hebben »ontseijt». ⁵⁾ »last gheven» de andere codd. hebben »schrijven
ende last geven».

[Art. 46.]

[*Bedieninge der diaconie.*] — Ghevraecht synde off eenen buyten der ghemeynte wel mach de diakonye bedienen, antwoordt: neen, maer soo langhe alsser gheen ghemeynte opgherichtet en is, dat men alsdan vermane de overheydt daertoe te nemen vrome mannen. Anders behooren de diakonen van der ghemeynte te syn.

[Art. 47.]

[*Casus matrimonialis.*] — Is oock voorghestelt deser vergaderinghe een vraghe, off een broeder sal moghen trouwen die ondertroude van synen overledenen broeder. Antwoort: neen ¹⁾; alsoo men verstaet, dat alsulcke ondertroude met den overledenen gheboden ²⁾ heeft gehadt ende is hem te huys ghecommen in syn sieckte hem besoeckende, seydt ende oordeelt dese vergaderinghe alsulcken trouwe ergerlyck te syn etc., ende al waert dat alsulcke omstandigheden, als voorsz. syn, niet en waren blyckende ³⁾, dat nochtans om erghernisse te vermyden alsulcken houwe-lyck behoort achter te blyven.

Den 7^{en} Junij voormiddach ⁴⁾.

[Art. 48.]

[*CRISTIANUS VAN DEN WOUWERE ende kercke van Dordrecht.*] — Dewyle dat den 5^{en} Junij eenen brieff aen dese vergaderinghe wert overghelanght, ghesonden van CHRISTIANO VAN DER WOUWE ⁶⁾, dienaer des woorts nu tot Leyden, inhoudende seeckere clachten van different tusschen hem ende die kercke van Dordrecht, als van een attestatie te senden voor syn huysvrouwe ende dienstmaecht, van reyskosten, die hy ghedaen hadde in syn aencomste na Dordrecht, dat men hem betalen soude van synen dienst, dien hy ghedaen hadde ⁶⁾ in syn eerste aencomste, hem latende volghen het stipendium van de maent September van den dienst, by hem ⁷⁾ ghedaen tot Slydrecht, ende derghelycken; daerby sendende een missive, van de kercke van Dordrecht aen hem gheschreven, verclarende, dat den kerckenraedt van Dordrecht hem gheen belofte van reyskosten ghedaen hadde ende dat hem 12 guldens gegheven waren ende dat hy met den dienst van synen tydt ⁸⁾ geexpireert was binnen seeckere dry maenden. Ende stelde hem CHRISTIANUS voorsz. in dese saecke tot

¹⁾ »neen” ontbr. in de andere codd. ²⁾ »gheboden” de andere codd. hebben »gemejnschap”. ³⁾ »blyckende” ontbr. in de andere codd. ⁴⁾ »Den — voormiddach” ontbr. in de andere codd. ⁵⁾ »Wouwe” de andere codd. hebben »Wouwere”. ⁶⁾ »in syn — hadde” ontbr. in de andere codd. ⁷⁾ »hem” L en N hebben »eenige”. ⁸⁾ »hy met den — tydt” L heeft »metten tijt”, M »hij met den tijt in zijnen dienst”, N »met den tijt in sijnen dienst”.

discretie ende oordeel des synodi. Waerop de ghedeputeerde des classis van Dordrecht ende onder hen sommige wt den kerckenraedt gehoort syn, dewelcke betuycht ende verelaert hebben, dat KRISTIANO van den kerckenraedt 12 guldens verschoten waren ende dat eenighe van hen mede daertoe ghegeven hadden, ten tyde als CHRISTIAEN eerstmaels ¹⁾ van Andwerpen ghecommen was ²⁾ te kennen ghevende, dat hy gheen reysgelt en hadde, overmidts hy berooft was ende syn kinderen gerantsoent hadde, selfs commende ende synen dienst aanbiedende. Ende aengaende het stipendium des diensts, in de maent September tot Slydrecht ghedaen, dat hy CHRISTIAEN daervan 13 guldens ontfanghen hadde ende hem mede den dienst opgheleydt was van den classe als andere dienaren per vices te doen, maer dat hy hem selfs daertoe ghewillich hadde laten vinden. Voorder verclaerden de ghedeputeerde des classis ende kerckenraedts van Dordrecht, dat sooveel belanght seeckere 35 stuyvers van reyskosten, by CHRISTIANO ghedaen, reysende in den Haghe, dat deselfde hem souden voldaeen worden, ende verhaelden mede, hoe dat int eerste aencomen CHRISTIANI tot Dordrecht, door intercessie des kerckenraedts, de magistraet tot Dordrecht ghebeden sy CHRISTIANO 20 ₧ te verschieten. Ende want CHRISTIAEN syn actie pretendeert van oncosten ende dat hem noch eenich stipendium was toebehoorende, verclaerden de ghedeputeerde voorsz., dat den kerckenraedt gheenen middel en hadde, maer dat de magistraet sulcx moeste gheven, denwelcken hiervan te moeyen oock niet wel staen en soude, ende dat daerom CHRISTIAEN voorsz. aen de H Staten versoecken mochte, sooveel hy van syn achterstel meynt te pretenderen etc. Is gheresolveert eyndelyck by dese vergaderinghe, dat CHRISTIANUS, overmidts den kerckenraedt niet en heeft tot betalinghe der dienaren, aen de magistraet tot Dordrecht mach van syn achterstel versoecken off andersins, sooveel in desen den kerckenraedt aengaet, hem tevreden te houden. tWelck opgheleydt is CASPARO SWERINCKHUSIO ³⁾, scribae deses synodi, aen CHRISTIANUM voornoemt te schryven.

[Art. 49]

Voorslach communicatif van de kerckenordeninghe ⁴⁾. — Voorder is gehandelt van de verkiesinghe derghenen, die tot den synode generael sullen ghesonden worden opt wtschryven van syn Excellentie. Ende is bevonden raedtsaem, dat men sal vier persoonen kieseren ende onder denselven den raedtheere CASEMBROOT. Maer indien dat den raedtsheere niet en soude moghen vaceren, dat aldan verecoren sal syn dieghene, die in

¹⁾ »eenighe van hen — eerstmaels” ontbr. in L. ²⁾ »was” L heeft »was, doen ter tijt als eenige daertoe mede gaven”. ³⁾ »Casparo Swerinckhusio” ontbr. in de andere codd. ⁴⁾ »Voorslach — kerckenordeninghe” ontbr. in M. — L en N hebben »Verkiesinge der gedeputeerden ad sijnodum nationael”.

dese vergaderinghe sal naest de andere dry persoonen de meeste stemme hebben. Doch sal men aerbeyden middelertydt, dat den raedtsheere CASEMBROOT mochte by syn Excellentie tot den synode generael ghecommitteert worden beneffens de vier ghedeputeerde deses synodi. Ende sal hierom schryven D. CORPUTIUS aen WERNERUM HELMICHUM om by MEEKERKEN ¹⁾ ende ander hierinne te aerbeyden sulcx ghedaen te worden. Ende syn eendrachtelyck by vrye suffragien deser vergaderinghe soowel wt den absenten als den teghenwoordighen vercoren D. ARNOLDUS CORNELII, dienaer des woorts Godts tot Delft, D. ²⁾ JEREMIAS BASTINGIUS, dienaer des woorts Godts tot Dordrecht, LIBERTUS FRAXINUS, dienaer des woorts Godts in sGravenhaghe, ende CASPAR SWERINCKHUSIUS, dienaer des woorts Godts tot Rotterdam, met conditie dat CASPAR SWERINCKHUSIUS voorsz. sal excuseert syn, indien dat den raedtsheere CASEMBROOT tot de vergaderinghe des generalen synodi sal commen als daertoe geordonneert ende ghebeden by desen synode particulari, off indien hy niet vaceren en mach off by syn Excellentie daertoe ghedeputeert sal syn, dat CASPAR SWERINCKHUSIUS aldan ghehouden sal syn tot den synode generael te commen.

[Art. 50.]

[*Middelen om meerder autoriteijt ende ordere in de kercke* ³⁾]. Is gheproponeert van eenich middel te bedencken om meerder autoriteyt ende hanthoudinghe in der kercke ende goede ordre te stellen. Is raetsam ghevonden, dat men hiervan in synodo generali sal voorstellen ende aenhouden, alsoo dat eenen voorslach communicatyff in dese vergaderinghe ghedaen is ende in handen der ghedeputeerde ghestelt om met den ghedeputeerde van ⁴⁾ andere provintien te confereren in den generalen synode. Ten eersten van de houwelycx ofte echtrichters, dat eenighe moghen ghestelt worden wt kerckelycke ende polytique mannen, off dat de houwelycxsaecken tot den classen ghebrocht worden ende, indien het een sware saecke is, tot meerder classen ⁵⁾, alsoo sommige gevoelden ende voorgaven. Ten tweeden dat eenen senatus ecclesiasticus vercoren werde, indien het sal goet bevonden worden, bestaende wt polytique ende kerckelycke, doch doende professie van de Ghereformeerde religie, persoonen. Ende indien het syn Excellentie believen sal een ghequalificeerde persoon daerby te voeghen, dat sulcx gheschiede. Ende dat desen kerckenraet sal moghen handelen met alle voorvallende saecken der kercke over den dienaren ende andersins om de saecken te verhooren, neder

¹⁾ »Meekercken" L en N hebben »Meerkercken", M heeft »Meetkercken". ²⁾ »D" de andere codd. hebben »D.D". ³⁾ Dit marg. komt alleen voor in N. ⁴⁾ »ghedeputeerde van" ontbr. in de andere codd. ⁵⁾ »classen" de andere codd. hebben »vergaederinge".

te legghen, te decideren ende bestraffen, ende indien sulcx niet en helpt, die schuldighe te suspenderen ende preparatie te maecten de saecke te brenghen tot den naestvolghenden synode, alsoo dat dese persoonen ghenomen worden ende vercoren syn by den synode dobbelghetal, daerwt de hooghe overheydt defl halven deel neme. Dat men oock bedencke, waer dat desen kerckenraedt sal resideren, te wat tyde die sal vergaderen ende de oncosten. Sommighe achteden goet te syn dese autoriteyt te syn by den classen, off dat de synode daertoe eenen classen soude deputeren, dewyle nieuwicheyt odieux sy etc. Ten derden dat by den classe ende magistraet ofte indien het al kerkelycke persoonen syn ¹⁾, eenighe ghedeputeert ende gestelt sullen worden om 14 daghen voor het synode particulier off seeckeren tyt ofte jaerlycx by ghebeurte visitatie te doen over den kercken ende dienaren, alsoo dat deselffde sullen handelen met den kerckenraedt in loco ende haer wedervaren brenghen tot den classe. Maer wat den dienaer des woorts aengaet, in leere ende leven den kerckenraet in loco niet bekent synde, dat sulcx, voorby gaende den kerckenraet, tot den classe ghebrocht ende daarvan gheoordeelt worde. Ende indien de saecke by den classe niet en can ghedecideert worden, dat de classe de saecke brenghe tot den particularen ²⁾ synode. Item dat eenen polyticus, doch synde van de Gereformeerde religie, van de hooghe overheydt tot dese vergaderinghe ghedeputeert sal moghen worden. Ende indien eenen dienaer, ghecensureert by den classe niet acquiesceren en sal, dat die, al hadde hy recht ende gelyck, op ³⁾ den synode naestvolghende als een verstoorder des vredes der kercke ghesuspendeert sal worden.

[Art. 51.]

Is besloten, indien van de ghedeputeerde voorsz. yemandt quame te sterven ofte cranck ware off hadde hoochwichighe oorsaecken, dat hy niet en conde tot den generalen synode commen, dat alsdan die andere ghedeputeerde sullen macht hebben tot haer te kieseren alsulke personen, als hen sal goetduncken bequaem te syn om die plaetse te vervullen.

[Art. 52.]

[*Classis ende kercke sijndael* ⁴⁾]. -- Tensy datter een ander ordonnan- tie ghestelt worde, sal den naesten synode particulier wtgheschreven worden ende opsichte ende sorghe over den kercken ghenomen worden by der kercke ende classe van Rotterdam.

¹⁾ »syn" de andere codd. hebben »sijn, bij den classe". ²⁾ »particularen" M heeft »provincialen". ³⁾ »op" de andere codd. hebben »tot op". ⁴⁾ Dit marg. komt hier alleen voor bij N, maar is in L ten onrechte geplaatst bij art. 53.

[Art. 53.]

[*Acta synodi* ¹⁾] — Voorder sullen D. praeses ende scriba deses synodi ende met hen D. PETRUS CARPENTARIUS ende THEODORICUS PETRI de acten oversien ende int net stellen.

[Art 54.]

De instructien der ghedeputeerde om te gaen op den generalen synode sullen oversien worden ende den credentsbrief geschreven by de voorsejde etc. ²⁾.

LIBERTUS FRAXINUS, praeses.

CASPAR SWERINCKHUSIUS, scriba ³⁾.

Den 24^{en} Junij

syn by malcanderen ghecommen die ghedeputeerde der dry classen Delft, Rotterdam ende Haghe binnen Delft, ende achtervolghende den last des laetstleden particularen synodi, gehouden binnen Rotterdam, hebben sy gehandelt in forme als naervolcht:

Ende hebben die ghedeputeerde der classe van Leyden, ANTONIUS MONTANUS ende GUILLAUME DE HASE, verthoont credentiebrieven van den classe van Rhymlandt om in alles te handelen na behooren.

Voorder hebben die ghedeputeerde der classe van Leyden aengegeven, dat sy begheerden resolutie by dese vergaderinghe, off JACOBUS BASELUS hebbe ghebruyckt den rechten wech der procedure, appelerende van syn kercke tot den particularen synode, voorbygaende de classis, ende dat hy de kercke ende classis van Leyden voor een verakenskot ende ketters hadde beschuldicht, ende was sonder advys des classis vertrocken na Berghen op Soom, ende dat, hij BASELUS vertrocken synde na Berghen, de kercke van Berghen door de classe van Rhymlandt vermaendt sy hem BASELUM te senden aen synen classe om behoorycke attestatie, ende die van Berghen haer eenen spytighen brief geschreven hebben, ende dat BASELUS van eenen valschen eedt, alsoo men seydt, beschuldicht was.

Sy voorghelesen ten eersten die ontbiedinghe BASELI tot den classe van Rhymlandt om hem teghen syn beschuldighers te verandtwoorden, daarop

¹⁾ Dit marg. komt alleen voor in N. ²⁾ »etc.» de andere codd. hebben »personen». Hierop volgt dan nog in L (en evenzoo in M en N) »Aldus gedaen ende geejndicht tot Rotterdam den 7 Junij a^o. 1586.» ³⁾ »Libertus — scriba» ontbr. in L en N. — L heeft daarvoor in de plaats »Finis». In M staat boven de onderteekeningen nog: »onderstont».

oock ghelesen is het andtwoord des kerckenraedts van Voorschoten aen de classe van Rhyndlandt, verclarende dat het behooryck was de beschuldigers ende saecke te renunceren aen de kercke BASELI te Voorschoten na inhoudt van den 23^{en} art. partic. synodi Middellb., ende dat de classe niet en behoorde aen te nemen saken, dan die in mindere vergaderinghe niet en connen affghedaen worden, daerop die ghedeputeerde des classis van Rhyndlandt verclaerden, dat BASELUS teghen een geheele ende meerder kercken hem ghestelt hadde ende de eene kereke over d'ander niet en conde oordeelen ende daerom tot den classe ghebrocht was, ende dat de kercke van Leyden haer devoir aen BASELO ghedaen hadde, ende dat BASELO ghepresenteert was de saecke voor syn eyghen kereke verhandelt te worden, twelck hy oock gheweygert hadde, item dat de kercke van Voorschoten haer soowel partye ghestelt hadde teghen de kercke van Leyden als BASELUS selffs, alsoo sy wel wilden bewysen.

Item dewyle de classe oock mede beschuldicht was van BASELO, alsoo ruchtbaer was, dat daerom de saecke behoorde tot den classe.

BASELUS na inhoudt van syn schriften verelaert hierop, dat hy niet en wilt, dat syn kereke soude in haer recht, haer van den synode gegeven, vercort worden ende beclaechde hem over de classe, als die hem in desen verongelyckt hadde ende beriep hem daerom opt particulare synode, dewyle de classe persisterde daerby, dat de saecke behoorde voor den classe verhandelt te worden, ende gaff over den brief van synen kerckenraedt, met hem tot den synode appellerende.

Is bevonden wt de schriften BASELI, alsdat op eens BEVELS aenhouden ende door syn ende de kercke van Leyden ¹⁾ de saecke aen den classe van Rhyndlandt ghebrocht ²⁾ was, voorbygaende den kerckenraedt van Voorschoten, item dat BASELUS sustineert, dat de ghetuyghen hem niet en syn aen te nemen om redenen, ende dat alleen eenen, DE ROYE ghenamt, een ghetuyghe sy ende syn schuldt bekendt hebbe voor hem BASELO, ende heeft BASELUS hem volghens beroepen op syn kereke.

Item dat die kercke van Leyden aen BASELUM seeckere gesanten ghesonden ende volghens aen BASELUM gheschreven heeft.

Ghevraecht synde die ghedeputeerde van Rhyndlandt, off die saecke tot BEVELS ende AVIGEM eens was ende wanneer de beschuldiginghe geschiet sy tegen BASELUM ende voorder off BASELUS op dien tyt alreede was tot Voorschoten in dienste, seyden die ghedeputeerde, dat BEVEL ghesustineert hadde, dat den gantschen kerckenraedt tot Voorschoten partye

¹⁾ »syn — Leyden»; hier is blykbaar bij 't overschrijven iets overgeslagen. ²⁾ »ghebrocht" in den codex staat »ghebrocht hadden."

was ende daerom de saecke behoorde tot den classe als een publycke saecke, item dat de classe eerst verstaen hadde, dat de saecke BEVELS noch niet en behoorde tot den classe maer aen de kereke tot Voorschoten, ende dat de kercke tot Leyden, dewelcke hem vermaendt hadde maer te vergheeffs, omdat den kerckenraedt van Voorschoten met BASELO een was, was onttreckende de lidtmaten der ghemeynte binnen Leyden tot haerlyden.

Is geresolveert by de vergaderinghe, overmidts dat den kerckenraedt van Voorschoten voorbygegaen is, hoewel JACOBUS BASELUS vermaent is worden soo mondelinghe als door schryvens, dat men daeromme sal ondersoecken de reden der kereke ende classe van Leyden ende Rhyndlandt om daerin te oordeelen, dewyle openbaer is, dat den kerckenraedt van Voorschoten voorbygegaen is.

Ende aengaende die procedure hebben de ghedeputeerde verclaert, dat de saecke BASELI eerst particulier sy gheweest tusschen BASELUM ende BEVEL, maer alsoo BEVEL BASELUM vermaendt hadde ende BASELUS hem niet en wilde hooren, heeft hy den kerckenraedt tot Leyden sulcx te kennen ghegheven. Ende kereke tot Leyden heeft BASELUM vermaent maer oock te vergheeffs ende heeft daeromme de saecke ghebrocht aen den classe van Rhyndlandt, daarop de classe BASELUM geciteert heeft ende en begeerden voorder gheen bewys te doen, ten was dat yemandt van BASELI weghen hem daerteghen stelde ende sulcx loochende. Seyden voorder, dat de kereke van Voorschoten partye was, omdat BASELUS de lidtmaten, wonende tot Leyden, tot hem ghetrocken hadde tot Voorschoten ten nachtmale te commen.

Namiddach.

Is raedtsaem bevonden den ghedeputeerde van den classe van Rhyndlandt aff te vraghen (besonder dewyle dat sy ghecommen waren om te hooren advys, waer ofte by wien de saecke tusschen de classe ende kereke van Leyden ende JACOBUM BASELUM soude moghen ghebrocht ende aenghedient worden), off sy ghedeputeerde wt name haers classis begheerden by deser vergaderinghe, sooveel de procedure aengaet, een eyndelinghe wtspraecke te hebben volghende tghene sy verthoont ende gheprobeert hebben, off dat sy noch meerder ende breeder bewys tot defensie haerder saecke begheerden by te brenghen om volghens daernaer van de saecke te oordeelen. Ende hebben inghebracht ende verclaert de gedeputeerde van den classe voorsz., dat sy haer wt name haers classis submitteren achtervolghende hare commissie om te oordeelen ende te verklaren, wie ende waer de richters ofte oordeelaers syn, tot dewelcke de saecke differentiael soude moghen ghebrocht worden, na tghene hier ghebleken is.

Die vergaderinghe der ghedeputeerde des synodi particularis in dese saecke hebben verclaert ende gheoordeelt by desen, na tghene haer ghebleken is, dat de redenen, boven in de acten van desen verhaelt by de ghedeputeerde der classe van Rhyndlant, niet en syn genoechsaem, waerom de kereke van Voorschoten voorbygegaen ende de saecke differentiael tusschen de kereke van Leyden ende JACOBUM BASELUM tot den classe van Rhyndlant ghebrocht sy. Ende en connen daeromme voorder niet bevinden JACOBUM BASELUM onbehoorlyck ghedaen te hebben, dat hy syn saecke tot den particularen synodum gebrocht ende gheappelleert heeft. Ende hoewel JACOBUS BASELUS hem deser vergaderinghe na inhoudt van syn schryven ghesubmitteert hadde, maer die ghedeputeerde der classe van Rhyndlant haer niet voorder voor dese reyse en begeerden te submitteren, dan sooveel de procedure aengaet om daervan geoordeelt te worden, ende hierom voorder kennisse van der saecke by dese vergaderinghe, wt name des particularen synodi laetstleden, niet en conde ghenomen worden, ende nochtans een saecke was, noodich tot stichtinghe der kercken affgehandelt te worden, is goetgevonden, dat beyde parthyen achtervolghende den last des synodi particularis voorsz. tot den synode generael sullen gerenvoyeert syn ende daer verschreven ende ontboden worden.